

8 Powstanie listopadowe

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

XXXI. Ziemie polskie i ich mieszkańcy w latach 1815–1848.

Uczeń:

- 2) wyjaśnia genezę powstania listopadowego i opisuje jego następstwa;
- 3) opisuje działania władz powstańczych, charakter toczonych walk oraz międzynarodową reakcję na powstanie.

CZAS ZAJĘĆ

1 godzina lekcyjna

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 1819, 1821, 1828, 29/30 XI 1830, 20 XII 1830, 25 I 1831, 14 II 1831, 25 II 1831, IV 1831, V 1831, IX 1831, X 1831
- postaci: Nikołaja Nowosilcowa, Waleriana Łukasińskiego, Piotra Wysockiego, Józefa Zaliwskiego, Maurycego Mochnackiego, Józefa Chłopickiego, Iwana Dybicza, Jana Skrzyneckiego, Ignacego Prądzyńskiego, Iwana Paskiewicza, Jana Krukowieckiego
- przyczyny wybuchu powstania

ROZUMIE

- pojęcia: Wolnomularstwo Narodowe, Towarzystwo Patriotyczne, sprzysiężenie Wysockiego, noc listopadowa, powstanie listopadowe, zsyłka na Syberię, stan wojenny, noc paskiewiczowska
- w jakich okolicznościach doszło do wybuchu powstania listopadowego
- znaczenie powstania listopadowego dla nasilenia się polskich dążeń niepodległościowych

POTRAFI

- scharakteryzować sytuację polityczną w Królestwie Polskim w przededniu wybuchu powstania listopadowego
- wyjaśnić genezę powstania listopadowego
- scharakteryzować przebieg nocy listopadowej
- opisać przebieg walk powstańczych
- omówić postawy polskich elit politycznych wobec powstania
- scharakteryzować reakcje opinii międzynarodowej na powstanie listopadowe
- wskazać momenty przełomowe dla przebiegu powstania
- opisać następstwa powstania listopadowego

I. WPROWADZENIE

Prosimy uczniów o wykonanie następujących poleceń:

- ▶ Wymieńcie decyzje, jakie w sprawie dawnych ziem Rzeczypospolitej Obojga Narodów zostały podjęte na kongresie wiedeńskim.
- ▶ Przedstawcie najważniejsze prawa zawarte w konstytucji Królestwa Polskiego.
- ▶ Oceńcie, czy waszym zdaniem konstytucja Kongresówki gwarantowała szeroki pakiet praw politycznych i obywatelskich.

Podsumowując, zwracamy uwagę na fakt, że konstytucja Królestwa Polskiego była jedną z najbardziej liberalnych w tamtych czasach, ale chociaż gwarantowała szereg swobód, to jednak bardzo szybko się okazało, że car nie zamierzał jej przestrzegać. Do czego to doprowadziło? – zapowiadamy, że dowiemy się tego na dzisiejszej lekcji. Podajemy temat lekcji: *Powstanie listopadowe*.

II. ROZWINIĘCIE

Dzielimy klasę na cztery grupy i rozdajemy im instrukcje. ▶

Grupa I

Zapoznacie się uważnie z treścią podrozdziału *Łamanie konstytucji i ograniczanie swobód Królestwa Polskiego* (s. 82), a następnie sporządźcie krótką notatkę, w której przedstawicie przykłady łamania przez cara konstytucji i ograniczania swobód.

Grupa II

Zapoznacie się uważnie z treścią podrozdziału *Łamanie konstytucji i ograniczanie swobód Królestwa Polskiego* (s. 82), a następnie sporządźcie krótkie sprawozdanie mieszkańca ówczesnej Warszawy, w którym przedstawicie swoje uwagi dotyczące sprawowania władzy przez Aleksandra II jako króla.

Grupa III

Zapoznacie się uważnie z treścią dwóch pierwszych akapitów podrozdziału *Wybuch powstania listopadowego* (s. 84) oraz treścią tekstu źródłowego (**m1**, s. 84), a następnie sporządźcie krótką notatkę, w której przedstawicie przyczyny oraz określicie cele zawiązania spisku Wysockiego.

Grupa IV

Zapoznacie się uważnie z treścią dwóch pierwszych akapitów podrozdziału *Wybuch powstania listopadowego* (s. 84) oraz treścią tekstu źródłowego (**m2**, s. 85), a następnie sporządźcie krótką notatkę, w której zaprezentujecie wpływ sytuacji międzynarodowej na nastroje w Królestwie Polskim.

Po wykonaniu zadania rozdajemy karty pracy ▶ i prosimy poszczególne zespoły o odczytanie swoich notatek. Pozostali uczniowie w trakcie wystąpień uzupełniają w karcie pracy zadanie 1.

Mówimy, że powstanie wybuchło w nocy z 29/30 listopada 1830 r. Charakteryzujemy krótko przebieg nocy listopadowej. Zwracamy uwagę na postawy dowództwa i ludu Warszawy. W trakcie zadajemy uczniom pytania:

- ▶ Jaki wpływ na dalszy przebieg powstania mogło mieć nieschwytanie wielkiego księcia Konstantego?
- ▶ Jak sądzicie, które momenty nocy listopadowej można uznać za sukces powstańców, a które mogły zwiastować porażkę?

Następnie dzielimy klasę na cztery grupy, rozdajemy im instrukcje oraz udostępniamy grupie IV link do strony internetowej.

Grupa I

Jesteście korespondentami francuskiej gazety, którzy relacjonują przebieg powstania listopadowego na ziemiach polskich. Waszym zadaniem jest napisanie depechy do redakcji, w której poinformujecie wydawcę o najważniejszych wydarzeniach, jakie rozgrywały się w Królestwie Polskim od 30 listopada 1830 do końca lutego 1831 r. W waszej relacji powinny się pojawić następujące informacje: kto stał na czele powstańców, jakie były najważniejsze działania zbrojne i momenty zwrotne powstania. Określcie też nastawienie różnych grup społecznych do powstania. Skorzystajcie z podrozdziałów w podręczniku: *Wybuch powstania listopadowego* (s. 84–86) oraz *Detronizacja Mikołaja I* (s. 86–87).

Grupa II

Jesteście korespondentami brytyjskiej gazety, którzy relacjonują przebieg powstania listopadowego na ziemiach polskich. Waszym zadaniem jest napisanie depechy do redakcji, w której przedstawicie znaczenie detronizacji Mikołaja I dla dalszego rozwoju sytuacji w Królestwie Polskim. Przyjrzyjcie się temu wydarzeniu z punktu widzenia powstańców, ale również sygnatariuszy aktu końcowego kongresu wiedeńskiego. Skorzystajcie z podrozdziału *Detronizacja Mikołaja I* (s. 86–87) oraz tekstów źródłowych (**m5** i **m6**, s. 87).

Grupa III

Jesteście korespondentami francuskiej gazety, którzy relacjonują przebieg powstania listopadowego na ziemiach polskich. Waszym zadaniem jest napisanie depechy do redakcji, w której poinformujecie wydawcę o najważniejszych wydarzeniach, jakie rozgrywały się w Królestwie Polskim od lutego 1831 r. do upadku powstania. W waszej relacji powinny się pojawić następujące informacje: kto stał na czele powstańców, jakie były najważniejsze bitwy i momenty zwrotne powstania. Określcie też nastawienie różnych grup społecznych do powstania. Skorzystajcie z dwóch podrozdziałów podręcznika: *Wojna polsko-rosyjska* (s. 87–89, bez ostatniego akapitu na s. 89) oraz *Upadek powstania* (s. 90).

Grupa IV

Jesteście emisariuszami działającymi na ziemiach zabranych. Waszym zadaniem jest przygotowanie raportu o działaniach powstańczych podejmowanych przez tamtejszą ludność. Uwzględnijcie w nim najważniejsze postacie oraz główne miejsca walk. Skorzystajcie z ostatniego akapitu podrozdziału *Wojna polsko-rosyjska* (s. 89) oraz zapoznajcie się z biografią Emilii Plater dostępną w Internecie.

Po wykonaniu zadania prosimy uczniów o zaprezentowanie swoich prac na forum klasy. Pozostałe grupy uzupełniają tabelę w zadaniu 2 w karcie pracy.

Mówimy, że powstanie zakończyło się porażką. Polakom przyszło zapłacić wysoką cenę za nieudany zryw. Wyświetlamy film *Powstanie listopadowe* dostępny w Internecie. Następnie uczniowie uzupełniają zadanie 3 w karcie pracy.

III. PODSUMOWANIE

Zadajemy pytanie:

- ▶ Jak sądzicie, dlaczego powstanie zakończyło się porażką?

W trakcie dyskusji możemy wykorzystać tablicę lub flipcharta i poprosić uczniów o zapisanie najciekawszych spostrzeżeń.

METODY KONTROLI

Uczniowie zapisują na kartkach poznane na dzisiejszej lekcji zagadnienia, zjawiska, procesy, które uważają za najważniejsze. Następnie ochotnicy odczytują na forum klasy swoje notatki i podają uzasadnienie dokonanego wyboru.